

Datum 2020-04-15
Diarienummer AN-01759/20

Kulturdepartementet
Ku2019/02112/KL

Arkivnämnden för Västra Götalandsregionen och Göteborgs Stad samt Göteborgs Stad, remissvar avseende betänkande Härifrån till evigheten (SOU 2019:58)

Arkivnämnden och Göteborgs Stad har fått möjlighet att yttra sig över ovan rubricerat betänkande. Arkivnämnden lämnar härmed ett samlat yttrande enligt uppdrag från stadsledningskontoret.

Arkivnämnden (AN) är generellt positiv till den föreslagna moderniseringen av lagstiftningen. Utredningen är till stora delar deskriptiv och stora delar berör endast den statliga sektorn. Utredningens förslag är förhållandevis få.

AN ser positivt på merparten av förslagen. AN har framförallt synpunkter på två av förslagen, avseende upptagningar som är tillgängliga för fler myndigheter samt avseende förslaget att arkivmyndigheterna ska upprätthålla en aktiv och strategisk bevarandeplanering. AN poängterar också behovet av reglering av de samhällsuppgifter som utförs i privat regi.

Samtliga synpunkter redovisas nedan utifrån betänkandets kapitelindelning.

En moderniserad och anpassad arkivlag

AN instämmer i att tillgängliggörandet är av stor betydelse för ett demokratiskt samhälle. Digitalisering av analoga handlingar är kostsam och bör föregås av en noggrann nyttoanalys. Det är viktigt att säkra informationsförsörjningen av den digitalt födda informationen.

Rätt information ska bevaras för framtiden och en kvalitativ informationsvärdering är avgörande. Det är nödvändigt att gallra det som är möjligt utan att det inskränker på ändamålen med arkiven. AN efterfrågar fler nationellt samordnade *råd* om bevarande och gallring, se nedan.

Det är också avgörande att myndigheterna arbetar med proaktivt livscykelperspektiv på informationen så att relevant information bevaras i en kontext som säkerställer autenticitet och begriplighet. Om informationen inte

är läsbar och begriplig finns det inte något som kan tillhandahållas och tillgängliggöras.

Myndigheternas arkivbildning och arkivförvaltning

AN ser positivt på att det i arkivförordningen tydliggörs att myndigheter innan de upphandlar, utvecklar eller tar ett informationssystem i drift ska försäkra sig om att systemet medger att handlingar och uppgifter kan överföras till andra informationssystem, avskiljas och gallras.

Upptagningar som är tillgänglig för fler myndigheter

Utredningen föreslår en ändring i arkivlagen i de fall upptagningar för automatiserad behandling är tillgängliga hos fler myndigheter ska de bilda arkiv endast hos den myndighet som ansvarar för informationssystemet.

Varje kommun och region består av flera separata myndigheter/arkivbildare. Ansvaret för gemensamma system innehas ofta av en separat driftsorganisation som är en egen myndighet. Denna lagändring skulle medföra att uppgifterna ska bilda arkiv hos en myndighet som inte tillfört några uppgifter i systemet

Fullmäktige i Göteborgs Stad respektive Västra Götalandsregionen har fastställt föreskrifter och riktlinjer om arkiv- och informationshantering. I dessa regleras om arkivansvar för kommun- respektive regiongemensamma system. Informationen ägs av och bildar arkiv hos respektive myndighet som använder systemet. Respektive myndighet ansvarar för utlämnande av sina handlingar, bevarande- och gallringsutredningar samt för att redovisa sina arkiv.

Arkivmyndigheten för Göteborgs Stad och Västra Götalandsregionen beslutar om *tekniskt arkivansvar* för information i dessa system. I det tekniska ansvaret ingår bland annat verkställande av gallring, leverans till arkivmyndighet, val av lagringsmetod och skydd för lagrad information samt konvertering.

AN anser att frågan kräver vidare utredning innan lagändring.

Rapportering av uppgifter om arkiv

Utredningen förslår att myndigheterna ska lämna uppgifter om arkiv till ett nationellt informationssystem.

AN anser att kravet på att rapportera är bra men att det inom kommuner och regioner bör begränsas till arkivmyndighet. Flera myndigheter saknar resurser och kompetens för att rapportera.

Bevarande och gallring

AN anser inte att den nationella bevarandestrategin för kommuner och regioner löses genom förslagen till ändring i arkivlagen.

Arkivmyndigheterna ska upprätthålla en aktiv och strategisk bevarandeplanering

AN anser att arkivmyndigheterna ska *tillse* att en aktiv bevarandeplanering sker hos myndigheterna.

AN utgör arkivmyndighet för idag 131 myndigheter. När det gäller bevarandeplanering har kommun- respektive regionfullmäktige beslutat att varje myndighet ska upprätta en plan för bevarande av elektroniska handlingar. Det skulle vara orimligt både avseende hanterbarhet och ekonomi/resursutnyttjande att upprätthålla en sådan aktuell plan hos arkivmyndigheten.

AN anser att upprättandet av bevarandeplan inte ska lyftas till lag utan att det bör överlämnas till respektive arkivmyndighet att besluta om hur man löser planeringen av mottagandet av arkiv.

Skulle lagstiftaren ändå välja att gå vidare med lagförslaget om upprättandet av bevarandeplaner föreslår AN att det lämnas till respektive arkivmyndighet att besluta om vilken del av organisationen som ska ansvara för upprättande av bevarandeplaner. En sådan reglering skulle skapa möjlighet även för kommuner och regioner av olika storlek att kostnadseffektivt efterleva reglerna.

Kommuner och regioner är skyldiga att besluta om riktlinjer

AN ser positivt på att arkivlagen ändras till att kommuner och regioner är skyldiga att besluta om riktlinjer för arkivförvaltningen och gallringen inom kommunen (istället för som tidigare att respektive fullmäktige beslutar).

Reglering av samhällsuppgifter som utförs i privat regi

AN anser att värdering av information som upprättats med offentliga medel ska göras utifrån informationens karaktär och inte utifrån om det är utfört i privat eller offentlig regi.

AN efterfrågar därför en reglering av hanteringen av information som skapas av privata utförare med offentliga medel. Nuvarande lagstiftning medför luckor i bevarandet av patientjournaler för de patienter som fått privat vård, då de enligt patientdatalagen kan gallras efter tio år. AN ser det som beklagligt att det inte kommer att finnas ett populationsmässigt kvalitativt bestånd kvar för framtida forskning. Barn- och elevhälsovårdsjournaler är viktiga, inte bara för forskningen utan även för barnet/eleven under hela hans livslängd. Med nuvarande avsaknad av reglering gallras de efter tio år om de upprättats hos privat utförare.

Utredningen för i detta avseende inget resonemang utan hänvisar endast till de två utredningar som genomförts om offentlighet hos privata utförare på skol- respektive hälso- och sjukvårdsområdet (SOU 2015:82 och SOU 2016:62). AN anser att ett samordnat nationellt ställningstagande kring

bevarande- och gallringsfrågorna krävs för att tillgodose forskningen med ett kvalitativt forskningsunderlag.

Råd och stöd

AN konstaterar att förslag kring en rådgivande nationell samordning av arkivområdet för kommuner och regioner saknas i utredningen.

AN efterfrågar en utveckling avseende de bevarande- och gallringsråd som samrådsgruppen för kommunala arkivfrågor (SKA) utarbetar. För att skapa förutsättningar för en nationell samordning av arkivfrågorna krävs att särskilda resurser med arkivarietkompetens tillsätts, företrädesvis hos Sveriges kommuner och regioner (SKR). Dessa bör ha som huvudarbetsuppgift att utarbeta bland annat bevarande- och gallringsråd till kommuner och regioner. SKR tillhandahåller liknande samordnande uppdrag avseende övriga sakområden (ekonomi, personal, juridik).

AN vill betona att detta bör röra sig om *råd*, så att det lämnas utrymme för lokala anpassningar.

Normering, tillsyn och rådgivning

AN ser positivt på att arkivlagens bestämmelser inte ändras till att ge utökad rätt för den statliga arkivmyndigheten att meddela föreskrifter för kommuner och regioner.

AN ser också positivt på en nationell samordning av de frågor som kan lösas nationellt och som bör hanteras på samma sätt oavsett var informationen skapas.

AN tycker att det är mycket bra att den statliga myndigheten fortsatt ger *råd* till kommuner och regioner. Det underlättar för kommuner och regioner att även fortsatt kunna utgå från Riksarkivets råd och hänvisa till dessa i sin normering.

Reglering av enskilda sektorn

AN ser positivt på utredningens förslag att den statliga arkivmyndigheten ska ge råd och vägledning till enskilda arkivbildare och enskilda arkivinstitutioner i arkivspecifika frågor. Det tydliggör den statliga arkivmyndighetens ansvar gentemot enskilda arkivbildare och arkivinstitutioner. Det skapar också förutsättningar för en enhetlig hantering av enskilda arkiv.

Göteborgs Stad bedriver föreningsarkiv enligt beslut av kommunfullmäktige inom ramen för Stadens arkivmyndighet, Arkivnämnden. Denna form av föreningsarkiv som drivs utan statliga medel berörs inte av Riksarkivets föreskriftsrätt som AN tolkar förslaget.

Avseende reglering av enskilda arkivbildare som utgörs av utförare av offentligt finansierad verksamhet – se yttrande ovan under *Reglering av samhällsuppgifter som utförs i privat regi*.

Digital informationsförvaltning och massdigitalisering

Behov av ett kompetenslyft

AN ser positivt på att utredningen resonerar kring anpassade utbildningar och behovet av fortbildning eftersom arkivverksamheten har förändrats med samhällsutvecklingen.

AN vill även framföra att det finns ett behov av att universiteten i sin beskrivning av yrket moderniserar så att de presumtiva studenterna blir medvetna om vilken arbetsmarknad de kommer att möta efter utbildningen. Arbetsgivarna efterfrågar idag förutom modern arkivteoretisk kunskap en kommunikativ förmåga för att kunna tillgodose en ändamålsenlig och god arkivhantering.

Konsekvenser av förslagen

AN håller inte med om utredningens bedömning att de föreslagna förändringarna innebär försumbart ökade administrativa kostnader för kommuner och regioner. Till exempel kommer nya krav på aktiv och strategisk bevarandeplanering att innebära ett ökat behov av resurser, både hos arkivmyndigheter och övriga myndigheter inom kommuner och regioner. Utredningen hänvisar till att bevarandeplaneringen på sikt kommer att minska kostnaderna, vilken kan vara möjligt. Initialt tillkommer dock utvecklingskostnader, samtidigt kommer två parallella system kräva omfattande resurser. AN ser inte nyttan med detta förslag som tidigare redogjorts för ovan.

Birgitta Torgén
Förvaltningschef, Regionarkivet
E-post: birgitta.torgen@arkivnamnden.goteborg.se
Telefon: 031 701 50 60